

Lähdeviittausten käyttö tekstissä

Lähdeviittausten huolellinen käyttö on yksi tieteellisen tekstin tunnuspiirteitä, ja tiedeyhteisössä on erilaisia viittauskäytänteitä. Jyväskylän yliopistossa kasvatustieteissä käytetään Kasvatus-lehden (<https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/kasvatus>) mukaisia konventioita. Ohjeita on syytä noudattaa johdonmukaisesti läpi koko tekstin.

Seuraava listaus lähdeviittaushojeista on kopioitu tähän Kasvatus-lehden nettisivulta: <https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/kasvatus/ohjeita-kirjoittajalle/tarkennukset-kirjoitusohjeet>. Hakasulkeissa on esitetty tämän ohjeen kirjoittajien tekemiä tarkennuksia Kasvatus-lehden ohjeisiin.

- Tekstiviitteissä käytetään nimi-vuosi-järjestelmää. Viite sisältää kirjoittajan sukunimen, tekstin ilmestymisvuoden ja tarvittaessa sivunumeron. Jos kirjoittajia on useita, ilmoitetaan viitteessä kaikkien kirjoittajien nimet, kun lähteeseen viitataan ensimmäisen kerran (kuitenkin vain, jos kirjoittajia on alle 6). Seuraavissa viitteissä riittää, kun mainitaan vain ensimmäinen kirjoittaja ja ym. Esimerkkejä: Marton, Willis ja Keys (1994) osoittivat – – – (Marton ym. 1994). Kuitenkin, jos kirjoittajia on kaksi, mainitaan molemmat aina.
- Sivunumerot merkitään silloin, kun viittaus on suora lainaus, taulukko, kuvio tms. tieto, joka voidaan selvästi paikantaa viitattavan teoksen tietylle sivulle (Manninen 2004, 200). [Sivunumeroa käytetään siis silloin, kun tieto on paikannettavissa yhdelle tai useammalle sivulle. Tällöin lähteestä referoidaan yleensä melko yksityiskohtaista tietoa, kuten esimerkiksi seuraavasti: Suurimmalla osalla opiskelijoista oli varsin hajanainen käsitys opetussuunnitelman yleistavoitteista (Salminen & Annevirta 2018, 27–28). Sivunumero voi jäädä pois, jos viitataan esimerkiksi kokonaiseen tutkimukseen yleisellä tasolla: Salminen ja Annevirta (2018) ovat selvittäneet opettajaopiskelijoiden opetussuunnitelmaosaamista.] [Jos lähteenä

on e-kirja, jossa ei ole sivunumeroita, referoitu yksityiskohtainen tieto voidaan paikantaa mainitsemalla viittauksessa e-kirjan luku joko luvun numeron tai otsikkotekstin kanssa (esim. – – (Heikkinen & Timonen 2020, luku 5). – – (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, luku Lukemisen ja lukutaidon merkityksiä).]

- Jos kirjoittajia on kaksi tai useampia, tekstissä käytetään ja-sanaa, suluissa &-merkkiä: Goman ja Perttula (1999) toteavat – –; Tutkimuksen perusteella (Goman & Perttula 1999) voidaan todeta – –; Leino, Linnakylä ja Malin (2006) tarkastelevat – –.
- Kun viitataan saman kirjoittajan eri teoksiin, ne luetellaan aikajärjestyksessä alkaen vanhimmasta ja erotetaan toisistaan pilkulla (Swain 2003, 2004). Saman vuoden tuotokset erotellaan pienin kirjaimin a, b, c jne. (Simola 2004a, 2004b) [ja kirjaimet a, b, c jne. tulevat siinä järjestyksessä kuin lähteet on tekstissä mainittu].
- Viittaukset useisiin (eri tekijöiden) lähteisiin järjestetään *aakkosjärjestykseen* ja erotetaan toisistaan puolipisteellä (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003; Tynjälä 1999b). Mikäli useammalla kirjoittajalla on sama sukunimi, erotetaan heidät etunimen kirjaimella toisistaan.
- Jos teoksen kirjoittajaa ei ole mainittu, viitataan joko teoksen tai sen julkaisijayhteisön nimeen: – – koulujen määrä (Suomen tilastollinen vuosikirja 2000), (Opetushallitus 2005). Jos teoksen nimi on pitkä, se voidaan viitteessä lyhentää, kunhan sen tunnistaminen säilyy (Peruskoulun opetussuunnitelman – – 2004). [Opetussuunnitelmien perusteisiin viitataan yleensä julkaisun nimellä (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).]
- Jos viittaus kohdistuu vain yhteen virkkeeseen, virkkeen päättävä piste sijoitetaan sulkujen ulkopuolelle. Jos taas viittaus kohdistuu useampaan virkkeeseen tai koko kappaleeseen, viimeisen virkkeen perään tulee normaalisti piste ja viittaus sijoitetaan omaksi virkkeekseen sulkujen sisälle. [Tämä on ns. viittauksen perussääntö.]

Lähdeviitteitä merkittäessä on myös hyvä muistaa, että tekstissä ulkomaiset nimet taivutetaan (esim. Bernhardille, Van Maanenin). Nimien taivutuksen voi tarkistaa Kielitoimiston ohjepankista (<http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/se-la-us/632/ohje/479>). Esimerkiksi jos nimi kirjoitettuna päättyy konsonanttiin, mutta lausuttuna vokaaliin, pääte merkitään heittomerkin kera (esim. Charicot’n, Foucault’lle).

Toisen käden eli toissijaisten lähteiden käyttäminen ei ole suositeltavaa. Toissijaisen lähteen käyttäminen tarkoittaa sitä, että tutkielman kirjoittaja käyttää tekstissään toisen tutkijan jo aiemmin ”löytämää” lähdettä ilman, että hän etsii itse sen ja tutustuu siihen. Mikäli toissijaista lähdettä joudutaan pakottavasta syystä käyttämään, tämän tulee ilmetä myös tekstiviitteessä seuraavasti:

Honkasen (2017) mukaan Pyysalo (1921) tarkoitti, että – –.

Pyysalo (1921) tarkoitti, että – – (Honkasen 2017 mukaan).

– –, että näin oli tarkoitus (Pyysalo 1921, Honkasen 2017 mukaan).

Näissä esimerkeissä siis Honkanen (2017) on toissijainen lähde, joka on ollut kirjoittajan saatavilla, ja Pyysalo (1921) on alkuperäislähde, jota kirjoittajalla ei ole ollut saatavilla. Lähdeluetteloon merkitään vain käytetty lähde eli toissijainen lähde eikä alkuperäislähdettä, johon kirjoittaja ei ole itse tutustunut.

Jokaisen tekstissä käytetyn viitteen tulee löytyä lähdeluettelosta poislukien edellä esitelty toisen käden viittauksessa ilmaistu alkuperäislähde, ja jokaisen lähdeluettelossa olevan lähteen pitää esiintyä tekstin viitteissä ainakin kerran. Lähdeluettelon laadinnan ohjeet löytyvät erillisestä tiedostosta.

Lähdeviitteen käyttö ei ole välttämätöntä esimerkiksi yleisissä siltaavissa virkkeissä, joiden jälkeen siirrytään väitteen tai oletuksen yksityiskohtaisempaan käsittelyyn (esim. ”Vanhemmilla voi olla joitakin uskomuksia ja selityksiä lapsensa tulevasta koulumenestyksestä jo ennen koulun aloitusta.”). Lähdeviitettä ei myöskään tarvita lähteitä arvioivissa tai yhteen vetävissä virkkeissä, joiden sisällöstä olet itse vastuussa.